

В. Л. Скуратівський

Мальро Андре

МАЛЬРО Андре (Malraux André; 03. 11. 1901, Париж – 23. 11. 1977, м. Кретей, Франція) – французький письменник, мистецтвознавець, кінорежисер, громадський і державний діяч. Народився у сім'ї фінансиста. Навч. у Нац. школі сх. мов. У 1920-х рр. багато подорожував країнами Сходу (передусім Далекого Сходу), брав участь в антиколоніал. русі (Індокитай, Китай), організував археол. експедицію у камбоджій. хащі – у пошуках буддій. старожитностей. Відповідні пригоди М. стали сюжет. та світогляд. основою перших його романів – «Les Conquérants» («Завойовники», 1928), «La Voie royale» («Королівська дорога», 1930), «La Condition humaine» («Умови людського існування», 1933, відзнач. Гонкурів. премією; усі – Париж). «Далекосах.» трилогія письменника принесла йому світ. славу. На поч. 1930-х рр. М., у зв'язку з загрозою фашизму та очевид. кризою зх. світу взагалі, зблизився з лівими силами Європи, відвідав СРСР як можливу альтернативу тій кризі (у ролі почес. гостя 1-го з'їзду рад. письменників), зробив спробу (невдалу) екранізувати там свій «гонкурів.» роман у режисурі О. Довженка, а потім С. Ейзенштейна. Водночас не залишав заняття археологією (на своєму літаку намагався віднайти в Аравії залишки столиці легендар. цариці Савської), розпочав роботу над амбіт. проектом створення всієї ретроспективи худож. зусиль людини – від первіс. часів до авангарду 20 ст., який реалізував після 2-ї світової війни. М. брав участь у найбільш резонанс. акціях європ. лівих сил проти нім. націонал-соціалізму та іспан. реакції. В атмосфері цих зусиль з'явився його антифашист. роман-диалогія «Le Temps du mépris» («Час презирства», 1935) і «L'Espoir» («Надія», 1937) – про героїку нім. та іспан. революціонерів. Учасник громадян. війни в Іспанії. Організатор-командир інтернаціон. «ескадрильї ім. А. Мальро», брав участь у бойових діях, був поранений. На основі свого досвіду військ. льотчика поставив х/ф «Надія» (екранізація одного із найбільш драмат. розділів його однойм. роману), який

позначений очевид. впливом шанованого ним кінематографа О. Довженка. Цей фільм – як одне із найвидатніших явищ світ. кіно – вплинув на повоєнне зх. «неореаліст.» і «автор.» кіно. Поразки на всіх антифашист. фронтах, остаточна катастрофа рос. революції у напрямі сталін. деспотизму світоглядно змістили М. у бік від недавнього його «лівого проекту» до Європи. У 2-й світ. війні («повернення сатани», як називав її письменник) М. спочатку офіцер-танкіст, потім потрапив до нім. полону, звідки втік, невдовзі став одним із провід. командирів Руху Опору. Пораненим удруге потрапив у полон, звідки втік. Війну М. закін. командиром регуляр. військ. підрозділу в остан. антинацист. операціях поновленої франц. армії. Водночас писав трактат про англ. письменника партизана 1-ї світової війни полковника Т.-Е. Лоуренса і роман «Les Noyers de l'Altenbourg» («Альтенбурзькі горішники», не закін.). Наприкінці війни радикально дистанціювався від франц. комуністів і відверто приєднався до Ш. де Голля з його програмою нової «автентич.» Франції. Увійшов у перший кабінет генерала, 1958–69 – міністр культури і водночас один із найголовніших речників його режиму. М. після війни нібито залишив художню прозу, але, починаючи з умовно автобіогр. «Antimémoires» («Антимемуари», 1967), створив кілька книг своєрід. жанру, в яких автобіогр. матеріал поєднав із грандіоз. панорамою провід. проблем сучас. цивілізації. М.-міністр багато зробив для збереження та популяризації нац. культури. На поч. 1970-х рр. завершив фундам. цикл мистецтвозн. праць, з яких у вигляді т. зв. уявного музею постає у своєрід. інтерпретації худож. досвід людства. У центрі романістики М., його мистецтвознавстві і згаданій «напівавтобіогр.» прозі постає гол. проблема люд. буття, «умов люд. існування»: поєднання в людині неминучої трагічності, зумовленої її смертністю і водночас героїч. спроб окремих індивідів, колективів, цілих народів подолати той трагізм. М. залишається однією з найбільших постатей «центр. драми 20 ст.» (за висловом його друга С. Ейзенштейна).

Основні твори

Œuvres complètes. Vol. 1–6. Paris, 1989–2010; укр. перекл. – Надія. К., 1986; Королівський шлях // Всесвіт. 1993. № 7/8; Королівська дорога. Х., 2005.

Рекомендована література

1. Зоніна Л. Мемуари й антимемуари // Всесвіт. 1973. № 4;
2. Скуратівський В. Пам'яті А. Мальро // Там само. 1977. № 4;
3. Його ж. Сражение за человеческий шанс: к 100-летию Андре Мальро // Столич. новости. 2001, 30 окт.–5 нояб.;
4. Його ж. Олександр Довженко та Андре Мальро // Кінорежисер світ. слави. К., 2013.

Бібліографічний опис:

Мальро Андре / В. Л. Скуратівський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-63198>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).